

Kossuthosok természetjárása a legendás Erdélyben

A Határtalanul! kirándulás célja, hogy a történelmi Magyarországtól elcsatolt, még ma is főként vagy részben magyarok lakta településekre, a magyar történelem és kultúra szempontjából meghatározó területekre látogassunk, az ott élő magyarokkal kapcsolatot teremtsünk.

A Budapest XVII. Kerületi Kossuth Lajos Általános Iskola hetedik évfolyamos diákjai május 14-17. között négy napon át ismerkedhettek meg a Partium, és Erdély nyugati részének településeivel, azok történelmével, kultúrájával, valamint a régió környezeti szépségeivel és természeti adottságaival.

Jártunk többek között Nagyváradon, Kalotaszentkirályon, Nagyszalontán, kirándultunk a Tordai-hasadékhöz, a Sonkolyosi-kilátóhoz és a Sárkányok kertjében, gyönyörködhattunk a Kiskohi Medvebarlang cseppköveiben, ámuldozhattunk a tordai sóbánya látnivalóin, és megcsodálhattuk Magyarvalkó és Magyarremete különleges templomait is.

1. Nap

A történelmi Partium területe a magyar-román határ és az Erdélyi-medence közti területet foglalja magában. A Partium, azaz „Részek” elnevezést azért kapták ezek a megyék, mert a régiót a középkorban az erdélyi fejedelmek, mint Erdélyhez kapcsolt magyarországi részeket birtokolták. A Partium magába foglalta a mai Bihar, Szilágy és Szatmár megyék területét, mely a történelem folyamán elsősorban magyarok által lakott vidék volt. Ennek ellenére az első világháborút lezáró 1920-as trianoni békeszerződés értelmében, Erdéllyel együtt, ezt a területet is Romániához csatolták.

A vidék központja, legnagyobb és legszebb nagyvárosa **Nagyvárad**, mely gyönyörű szecessziós városképével, nyüzsgő, nagyvárosias hangulatával várt bennünket. Nagyvárad ma a romániai Bihar megye székhelye, megyei jogú város a Partiumban, a Körös vidéken, a Sebes-Körös partján. Korábban Bihar vármegye központja volt. A lakosság 24,5%-a magyar.

Itt városnéző körútra indultunk, melynek első állomása a

Püspöki Székesegyház volt.

A nagy múltú Nagyvárad legendákkal övezett impozáns egyházi műemléke a római katolikus Püspöki Székesegyház, Erdély legszebb és legnagyobb barokk temploma 1752-1780 között épült. Az itt található értékek közül kiemelkedik a Szent László ereklyéit tartalmazó herma is.

A legenda szerint Szent László a templomban van eltemetve. Nagy ünnepek alkalmával a **Szent László hermájával**, amelyik az ereklyét őrzi, kilépnek a város utcáira, imádkozva és énekelve. Az ereklye Szent László koponyájának egy darabja. A herma pedig egy hatvan centiméter magas aranyozott ezüst mellszobor, amelyik híven követi Szent László arcvonásait. II. János Pál pápa 1991-ben a templomot bazilikai rangra emelte.

1893-ban, Tóth István által megmintázott, 1923-ig Nagyvárad főterén állt monumentális **Szent László-szobor**, ma a bazilika kertjében található.

Püspöki Palota

A Püspöki Palota a késői barokk egyik legszebb alkotása. 1761 és 1777 között épült a legfontosabb és legnagyobb méretű barokk épület az országban, és talán egész Délkelet-Európában. A 100 szobás palota első emeleti dísztermében fogadták az 1771-ben Váradra látogató Mária Terézia császárnőt és később II. József császárt. Ide sajnos nem mentünk be, csak kívülről csodálhattuk meg.

Kanonok sor

A püspöki palotával szemben lévő Kanonok-sort az akkori püspök, Forgách Pál, elképzelései alapján építtették, a papok számára. Tíz lakás húzódik meg a 253 méter hosszú, 56 pillér tartotta boltíves folyosó mögött. A kanonok sort több fázisban, több mint 100 éven át 1753-1875 között építtették. Egyedi kinézetét az 56 oszlop által fenntartott 253 m hosszú folyosó kölcsönzi.

Sétánkat a belvárosban folytattuk:

Állami Színház

Szigligeti Ede magyar nyelvű társulatnak is otthont adó Állami Színház a város emblematikus épületei közé tartozik a Bémer téren.

Holnaposok szoborcsoport Nagyváradon,
Deák Árpád szobrász alkotása.

Városháza

1902-1903 között ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján és saját útmutatásai nyomán épült fel a Polgármesteri Hivatal monumentális épülete.

A Fekete Sas palotát, (a hajdani Fekete Sas szállót) 1907-1909 között építtették, Az épületegyüttest három utcára nyíló kijáratát egy üvegfedelű passzázs köti össze. A Komor Marcell és Jakab Dezső tervezők által megálmodott palota lett Erdély egyik legszebb szecessziós épülete.

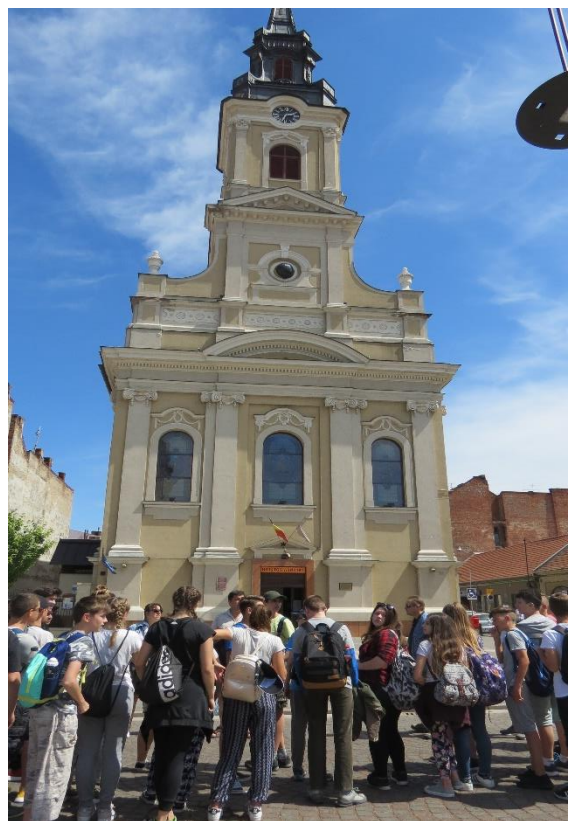

A fekete sast ábrázoló színes ólmozott ablaküveg, a város szimbóluma lett.

Holdas templom

Holdas templom Éder Jakab tervei alapján 1784 - 1790 között épült, neoklasszikus stílusjegyeket is hordozó barokk stílusban. Harangtornya 55 méter magas. Az óraszerkezet alatt helyezkedik el egy, egy méter átmérőjű fele fekete, fele aranszínűre festett gömb, amelyet egy szerkezet úgy mozgat, hogy a gömb mindig a valóságos holdképet mutatja. A szerkezetet, amely még ma is működik Georg Rueppe készítette 1793-ban! Éva néni nem hagyhatta ki, hogy ne matekozzon egy kicsit ☺!

Nagyváradai városnéző sétánk után más jellegű séta következett.

A **Sonkolyosi-szoroshoz** kirándultunk, mely **Vársonkolyosnál** található. A község a Királyerdő-hegység északi peremén, a Sebes-Körös szurdokvölgyében fekszik. A falutól

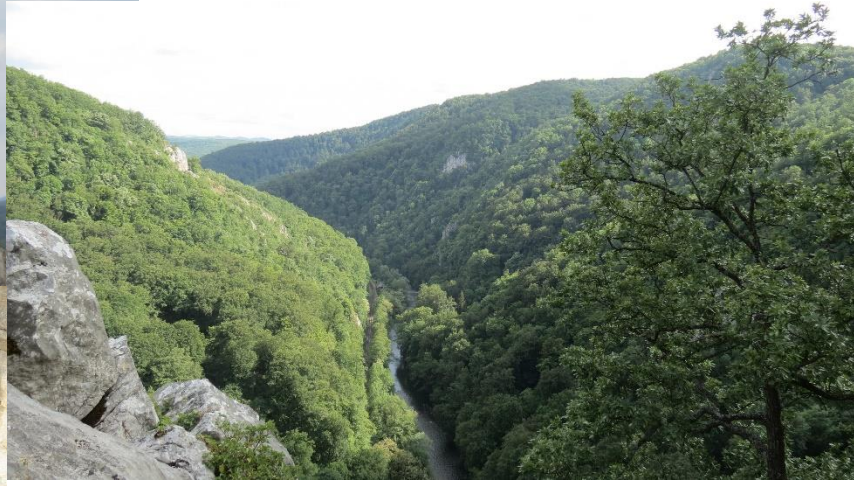
keletre éri el a folyó a tömbösödött jurakori mészkövet, amelybe festői, kanyargós

szurdokvölgyet vágott magának. Vársonkolyos 1890-ig Sonkolyos, község Romániában, Bihar megyében. 1919-ig és 1941–1944 között Magyarországhoz, Bihar vármegye Élesdi járásához tartozott. A település közvetlen környezete természetjárók és barlangászok kedvelt úti célja.

Célunk a sonkolyosi kilátóhoz való feljutás volt.

Az embert próbáló túra meghozta gyümölcsét, a kitartóak feljutottak a csúcsra!

A hideg forrásvíz jólesett a fárasztó kirándulás után.

Ezt követően fotószünet következett a **Király-hágón**.

A Király-hágó más néven *Erdély kapuja*, Romániában, a Réz-hegységben, Kolozs és Bihar megye határán, Királyhágó és Báródsomos települések között, 582 méter magasságban található hágó. Nemcsak gazdasági, hanem kulturális szerepe is nagy, hiszen kapcsolatot teremt a Partium és a történelmi Erdély között. Sokáig itt volt Partium és Erdély határa, a kiegyezés után pedig az *Erdély*

megnevezés helyett gyakran a *Királyhágón túl*-t használták.

A hágó századokon át nemcsak Bihar és Kolozs vármegye, hanem 1557-től 1867-ig Magyarország és Erdély határa is volt.

A hosszú és kimerítő nap után jól esett megérkezni a szállásra, **Kalotaszentkirályra**, és elfogyasztani a meleg vacsorát.

Kalotaszentkirály falu Romániában, Kolozs megyében.

A település a Kalota-patak partján, 600 méter tengerszint feletti magasságban, Bánffyhunyadtól 5 km-re fekszik.

A környező hegyvidéket az 1836 m magas Vigyázó csúcs uralja, emiatt az éghajlat igazi havasalji jegyeket mutat.

A Kalota-patak kettéválasztja a települést, a bal parton levő részt Szentkirálynak, a jobb parton levőt pedig Zentelkének hívják. Kedves, szép és ma is magyar település, a magyarok aránya 85-90 %.

2. nap

Kalotaszentkirályhoz Ady emlék is fűződik 1913-ból. Az **Ady-emlékművet** a Kalota partján, az óvoda mellett állították annak emlékére, hogy a költő gyakran időzött itt.

Reggeli után az első programunk a helyi Ady-emlékmű megkoszorúzása volt. Megemlékeztünk nagy költőnkéről és verset szavaltunk a szobornál.

A koszorúzás után kirándulni mentünk a *Sárkányok kertjébe*.

A Sárkányok kertje egy sziklaképződmény az erdélyi Szilágy megyében, Almásgalgó határában, mely felszíni erózióval jött létre.

Az 5 hektáron elterülő védelmi terület földtani rezerváció, ahol megcsodálhattuk a meteorológiai jelenségek hatását a homokkőre.

A jelenség folyamatban van, így egyik évről a másikra egészen más kép fogadhat. Hatalmas sziklák, tornyok és képzelőerőnknek megfelelően, mindenféle alakzatok láthatóak mindenütt.

Az időjárás sajnos nem kedvezett nekünk, egésznap szakadt az eső.

A hegymászás itt sem maradt el, na, nem felfelé, hanem lefelé kellett kapaszkodni, de rendesen...

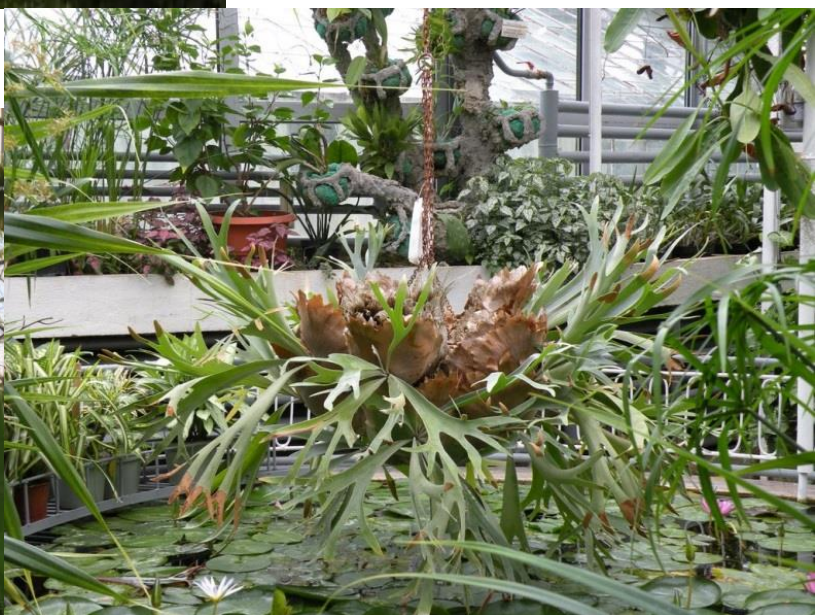

A sziklák között libasorban...

Almásgalgóról Zsibóra utaztunk, ahol **Zsibói Botanikus kert** látogattuk meg, amely a Wesselényi kastély hajdani angolparkjában illetve lovas kifutóján terül el.

Az üvegház részelei bemutatják a különböző éghajlatok egy-egy jelentős képviselőjét.

A második nap utolsó programja **Magyarvalkóra** vitt bennünket, itt Erdély egyik legfestőibb román kori **református templomába** látogattunk.

Magyarvalkó falu Romániában, Kolozs megyében, 1249-ben említik először. A falu és környéke a Valkai család birtoka volt. Egész vagyonukat az egyházra hagyták, így az a ritka eset alakult ki, hogy itt az egyház tartotta el a híveit és nem fordítva. 341 lakosából 258 magyar, 76 %.

A faluban található Kalotaszeg talán legszebb, és Erdély egyik legrégebbi, művészeti szempontból is nagyon értékes

református temploma.

A dombtetőn álló templom 1261-ben épült. A szentély 1452-ben készült, amit egy kőtábla is jelez. A templomot a reformáció győzelme után újjáépítették és kibővítették.

A templom 1974-75-ös általános felújításakor találták meg azt a csontkamrát, mely a tatárdúlás áldozatainak maradványait rejtette. Kopjafás közös sírjuk a cinteremben áll, Vasvári Pál kopjafájával együtt.

Érdekessége az épületnek a cinterem falában található dombormű, mely egy turbános kecskeszakállas férfit ábrázol.

A templomot kettős védőfal övezte, melyek közül a belső teljesen, a külső részben ma is fennáll.

3. nap

Harmadik napunk a tordaszentlászlói Borbély József Általános Iskola meglátogatásával kezdődött, ahol igyekeztünk megismerkedni az

iskola életével, mindennapjaival, a diákokkal és tanáraikkal. Beszélgettünk az iskola hétköznapijairól, tevékenységeiről, hagyományairól.

Ajándékkal készültünk, két doboz könyvet vittünk.

Míg a helyi tanári közösség kávéval kedveskedett, - miközben próbáltunk minél több információt megtudni az iskola működéséről és helyzetéről, - addig az udvaron

izgalmas futballmérkőzések zajlottak a két iskola fiúcsapatai, majd lánycsapatai között.

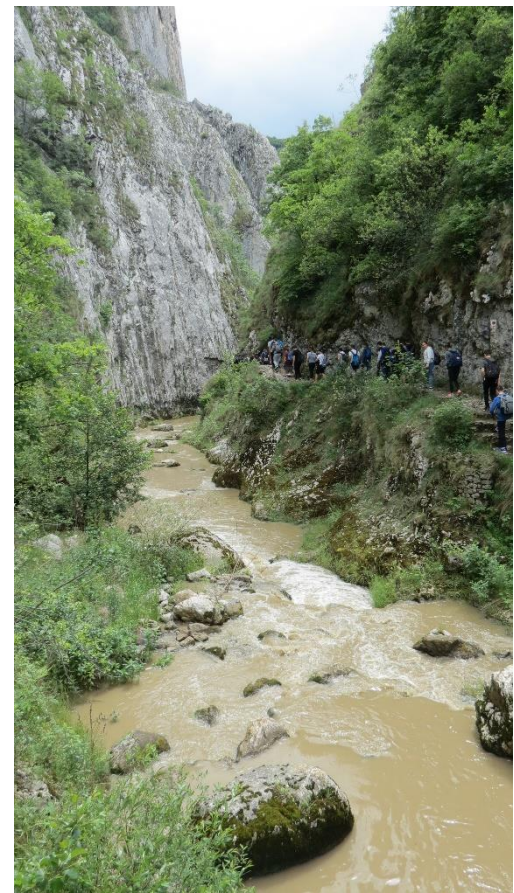

Az iskolalátogatás után a **Tordai-hasadéknál** kirándultunk.

A Tordai-hasadék Erdély egyik látványos kirándulólhelye. A "kettészakadt" hegy már nagy távolságokból látható. A tudományos magyarázat szerint a hasadék egy víz által kivájt mészkőbarlang tetejének beomlásával keletkezett. A hasadékhoz számos Szent László legenda fűződik, az egyik szerint mögötte ketté vált a hegy, s a kunok nem tudták tovább

üldözni. Lova patkójának nyoma a Patkós-kő. A hasadék kb. 2 km hosszú, az ösvény néhol 200 m magas mészkősziklák között vezet a Hesdát patak hol egyik, hol másik oldalán. A két oldalt kis gyaloghidak kötik össze.

A hasadéokban 32 feltárt barlang is van.

1983-ban természeti rezervátumnak nyilvánítják, mivel flórája és faunája olyan egyedi példányokat őriz, amelyek Európában ritkán vagy egyáltalán nem fordulnak elő.

A Tordai-hasadéokban több mint 997 fajta növény él, amely a Romániában ismert növények több mint egy negyede. A hasadékokban több védett állatfaj él, pl. a szirti sas, a fülesbagoly, valamint több különleges pillangóféle.

E gyönyörű és izgalmas kirándulás után **Tordán a sóbánya** felkeresése következett.

A nagy múltú város, Torda egyik fő látványosa az évszázadok óta működő sóbánya, mely Erdély egyik legerdekesebb látványossága.

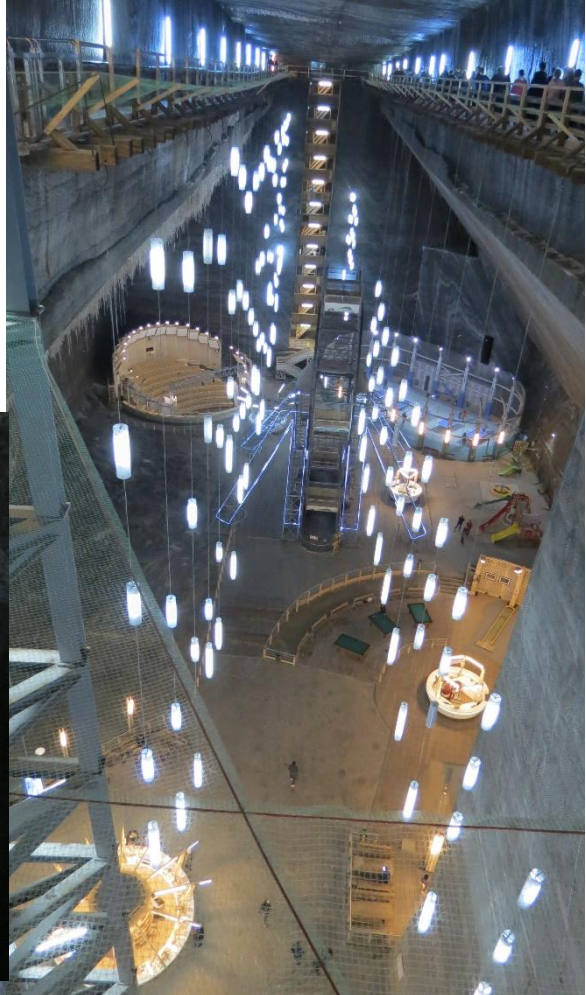
Torda észak-keleti részén a fellelt, csaknem 1200 méter vastagságú sóréteget már a rómaiak megkezdték kitermelni. Az évszázadok során a helyi lakosság használta ki a természet adta előnyöket, az első írásos nyoma ennek a magyar kancellária 1075-ben kiállított sóbánya-vámmal kapcsolatos dokumentációja. A nagy mennyiségű só felszínre hozása fellendülő kereskedelmet és a régió

megerősödését jelentette az itt lakóknak.

A munka a tordai sóbányában 1932-ben állt le. A világháború alatt légvédelmi bújóhelyként szolgáltak a tárnák a lakosság számára, a háború után pedig sajtot érleltek a járatokban.

Ha a 20 m magasan lévő terasról lenézünk, az új bányavilág tárul elénk. A látvány lenyűgöző. A fényesőben élénk tárul a Rudolf bányában kialakított 100 melegített székes amfiteátrum, a sportpálya, az óriáskerék. Hatalmas gondolat, mini-golfpályát, játszóteret építettek ki, liftet szereltek be. A sóbánya napjainkban turisztikai központ, gyógyhely. A bánya levegőjének magas páratartalma és egyenletes hőfoka asztmások, allergiások gyógyulását segíti elő.

Egy kis móka
és lazulás...

Ennyi program után este, a vacsorát követően nem sokkal még maradt energia a *kalotaszegi táncházra*, amit a helyi kultúrházban szerveztek számunkra.

A kalotaszegi népviselet bemutatása után táncbemutató következett,

majd a táncos lábúaknak táncóra, ami ugyan zajosan, de nagyon vidáman zajlott. ☺

A lányok még csujogatókat is tanultak, itt az egyik:

Ez a legény olyan forma,
Mintha bivalybornyú volna,
Ha kihajtják a mezőre,
Messze hallik a bőgése.
Hujujujujujúj

4. nap:

Reggel elbúcsúztunk szállásadóinktól, majd **Magyarremetére** indultunk, hogy meglátogassuk **Árpád-kori református templomát.**

Magyarremete, 1910-ig Remete, falu Romániában, Bihar megyében. A Bihar-hegység egyik legszebb völgyében fekvő kisközség a trianoni békeszerződésig Bihar vármegye Belényesi járásához tartozott.

A falu ősi román kori templomának falaiból egyes máig meglévő részei már az Árpád-kor végén álltak. Remete falu magyarsága a 16. század második felében tért át a protestáns hitre, ekkor meszelték le a templom freskóit, közülük a Szent Istvánt, Szent Lászlót, és Szent Imrét ábrázolókat, melyeket azonban már feltártak, s újra láthatók.

Az Árpád-kori templom a tágabb régió egyik legjelentősebb műemléke.

Magyarremetéről
utaztunk.

Köröstárkányra

Itt a köröstárkányi mészárlás
áldozatainak emlékére állított
emlékművet koszorúztuk meg.

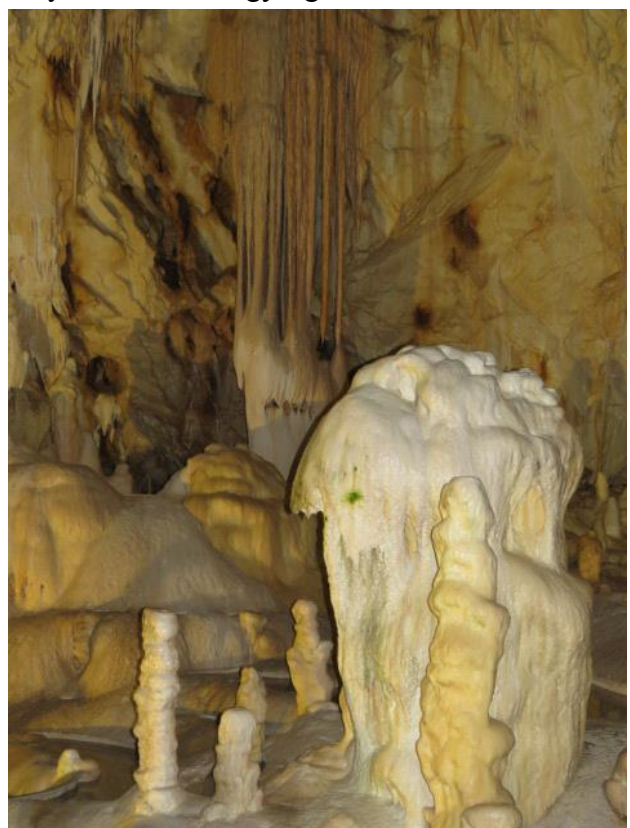
1919 nagypéntekén a partiumi Köröstárkányban és Kisnyégerfalván a Székely Hadosztály visszavonulása nyomán előretörő román félkatonai alakulatok majdnem száz magyart gyilkoltak meg a két faluban. 81 köröstárkányi és 17 kisnyégerfalvi lakos lett az áldozata a vérengzésnek. A román katonák együtt a hozzájuk csatlakozott, környékbeliekből álló félkatonai alakulatokkal április 19-én erőszakkal a templom elé terelték a házaikból kikergetett lakosokat, ahol aztán géppuskákkal mindenkit lemészároltak, aki nem tudott elmenekülni. A tárkányi lakosok gyűjtésének eredményeképpen 1999-ben sikerült a mészárlásnak valamint az első és második világháború tárkányi áldozatainak emléket állítani.

A megemlékezés után *Kiskohra* utaztunk, hogy megnézzük Európa egyik leggazdagabb és leglátványosabb cseppkőbarlangját a ***Kiskohi Medvebarlangot***, mely a Bihar-hegység lábánál fekszik.

Nevét onnan kapta, hogy számtalan, 17 ezer évvel ezelőtt elpusztult barlangi ősmeszedve csontmaradványát

találtak meg benne, amelyeket a barlang látogatása során meg is lehet tekinteni.

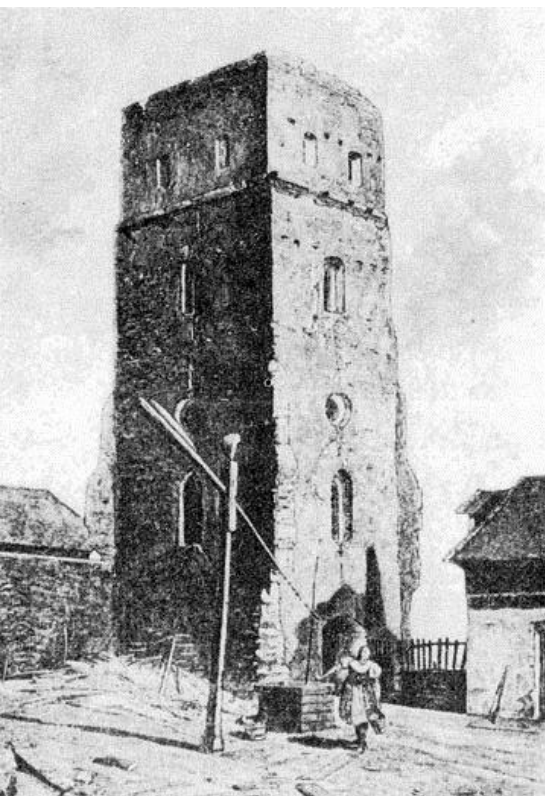
Hossza kb. 1500 méter, ebből mintegy 800 m kiépített és látogatható. A hőmérséklet a barlangban állandó 10 C fok. Már 10 000 éve kihalt barlangi medvék csontvázai láthatóak utunk során, köztük teljesen épen maradt is akad, ilyenből a világon

eddig csak négyet találtak.

A lépcsőkön és hidakon sétálva páratlan szépségű cseppkőképződményekben gyönyörködhetünk, melyeknek érdekes színvilágát a föld réz- és vastartalma adja. A cseppkövek mintegy 55 000 évesek.

A négynapos túránk utolsó állomása Arany János szülőhelye **Nagyszalonta** volt.

Itt a **Csonka-tornyot** és a benne lévő **Arany János Múzeumot** tekintettük meg.

Nagyszalonta város Romániában, Bihar megyében. Bihar megye délnyugati negyedének gazdasági és művelődési központja. Nagyváradtól 40 km-re található, a város mai 20 ezer főnyi lakosságának kétharmad része magyar.

Nagyszalonta várának őrtornya, amelyben egykor puskaport és fegyvereket tároltak, még ma is áll. Nevét onnan kapta, hogy a XVII század közepétől, a vár lerombolásától egész a XIX. század végéig, tehát Arany János idejében is csonkán, tető nélkül állt. A Csonka-toronyban ma Arany János Emlékmúzeum működik.

A torony bejárata fölött a karosszékben ülő Arany János szobra tekint le ránk. A torony négy emeletén látható kiállítás egyik legérdekesebb része Arany egykori dolgozószobájának eredeti berendezése, melyet többi személyes tárgyával és könyveivel egyetemben, Arany fia, Arany László ajándékozott a múzeumnak.

Arany János által eltett 1848-as pénzek.

Képek Arany Jánosról

Korabeli fotók a Csonka-toronyról

Miután Arany Toldi című verses elbeszélésével 1846-ban megnyerte a Kisfaludy Társaság pályázatát, megismerkedett Petőfi Sándorral. Az irodalmi szövetség hamarosan barátsággá mélyült: a kávéfőzőt Petőfi egyik szalontai látogatásakor hozta ajándékba, Petőfi fiának pedig Aranyék lettek a keresztszülei.

Az interaktív teremben, játékos formában ellenőrizhettük tudásunkat Arany Jánosról.

Az emléktáblánál koszorúzással és egy Arany János vers elszavalásával fejeztük be négynapos programsorozatunkat.

Ennyi gazdag és tartalmas program után sok élménnyel tértünk haza Budapestre a késő esti órákban.